

МОВНЕ ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ – НЕВІД’ЄМЛЕНА ЧАСТИНА МАЙБУТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦЯ.

Тер-Ованес’ян В. Г.

ст. викладач кафедри іноземних мов

Харківський національний університет радіоелектроніки Україна, Харків

Вем’ян В. Г.

асистент кафедри іноземних мов

Української інженерно-педагогічної академії

У статті розглядається мовне професійне спілкування, як вимога підвищення ефективності професійної освіти, рівня підготовленості випускників вищих навчальних закладів до майбутньої професійної діяльності на сучасному етапі.

Ключові слова: професійна освіта, професійна діяльність, мовне професійне спілкування, усна та писемна мов., мовна компетенція.

Keywords: professional education, professional activity, linguistic professional communication, oral and written language, language competence.

В умовах гуманітаризації реформованої освіти активізується проблема підвищення ефективності професійної освіти, відповідності рівня підготовленості випускників вищих навчальних закладів вимогам майбутньої професійної діяльності та є актуальною на сучасному етапі. Проблема підвищення ефективності професійної освіти відповідності рівня підготовки вимогам професійної діяльності окреслена реаліями сьогодення. Сучасна ситуація в житті суспільства свідчить про те, що від спеціаліста очікують не тільки поглиблених знань предмета його діяльності, але й уміння їх творчо та інноваційно розвиватися. З цією метою необхідно більше уваги приділяти не тільки вивченню студентами вузькопрофільних дисциплін фахового спрямування, а й сприяти всебічному

оволодінню ними загальнотеоретичних предметів, які привчають їх логічно, науково мислити та розширюють горизонти кругозору. Від майбутнього фахівця вимагають наявності певних теоретичних знань та навичок. Внаслідок цього виникає потреба у підвищенні якості підготовки майбутніх фахівців з певної спеціальності. Щодо досвіду якісної підготовки фахівців за новими спеціальностями у вищій школі, можна констатувати, що якість професійної підготовки майбутніх фахівців є домінуючим фактором у системі вищої освіти..

Професіоналізм як стійка якість особистості і діяльності майбутнього фахівця формується у процесі навчання у вищому навчальному закладі. Майбутній фахівець аналізує ситуацію, що склалася на практиці, на якій

ознаки даної ситуації він орієнтується; як швидко він формулює професійні завдання, як оцінює можливі результати того чи іншого засобу вирішення поточних завдань; як він порівнює дійсні результати з шуканим; нарешті, як майбутній фахівець реорганізує власну діяльність і аргументує її перетворення, проявляється професіоналізм. Кожна професія пред'являє суб'єкту діяльності свої вимоги. Кожний вищий навчальний заклад знайомить з цими вимогами майбутніх фахівців. [2].

Професіоналізм майбутнього фахівця визначається як сукупність стійких якостей особистості, діяльності, індивідуальності майбутнього фахівця, що задовольняють потребам майбутньої професійної діяльності. Відображенню професіоналізму надається місце не тільки у засобах аналізу професійної ситуації, у формулюванні та рішенні професійних завдань, але і у засобах аналізу результатів рішення, а також у самостійній діагностиці причин, що призводять або не призводять до шуканих результатів. [5, с. 2-5]. Професійні якості особистості, що суттєво впливають на результат майбутньої професійної діяльності та є визначальними у індивідуальному стилі майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту у галузі управління, можна поділити на наступні підгрупи: домінуючі, периферійні, негативні та професійно недопустимі якості. Тому головним завданням мови професійного спілкування є забезпечення професійної діяльності.

Засобом спілкування і порозуміння між людьми є мова. Це одна з найголовніших соціально-практичних функцій мови. Вона є важливою для кожної людини, для існування суспільства і для життя самої мови. Спілкування, стосунки з іншими людьми – життєва доконечна потреба, а водночас і найбільша розкіш, яка дає щастя.

Професійне спілкування – одна з важливих ланок цього ланцюга. Мова – засіб обміну інформацією у всіх суспільно важливих сферах комунікації: у політиці, в науці, у галузі економіки, у виробництві і діловій сфері, в освіті, культурі та ін. Обслуговуючи потреби суспільства у забезпеченні інформаційних процесів, мова утверджує свою поліфункціональність, повнокровність і силу. Спілкування дає життя самій мові, адже мова, якою ніхто не спілкується, стає мертвою. Мова – це універсальний засіб спілкування. Описи усіх можливих знакових систем, які спроможні передати інформацію, без розуміння мови немає мови взагалі.

Усна та писемна мова безпосередньо пов'язані з різними видами мовленнєвої діяльності (слухання – читання, говоріння – письмо) та між собою. Часто виникають ситуації, коли заздалегідь підготовлений писемний текст треба озвучити, тобто подати як вид усного мовлення. Суттєвої відмінності між обома формами, наприклад, ділового чи наукового тексту не існує, однак варто знати деякі шляхи наближення писемного мовлення до усного і скористатися ними в практичній роботі.

Одночасно зі становленням вищої школи необхідно сформуваати адекватний їй процес професійної підготовки студентів, що відповідає новій структурі і завданням ВНЗ, реальним можливостям науково-педагогічного складу. Цей процес повинен забезпечити підготовку студентів з високими професійними якостями і в повному обсязі відповідати зростаючим до нього сучасним вимогам. Визначення і обґрунтування вимог до процесу професійної підготовки є важливою педагогічною передумовою підвищення його ефективності, яка виконує основоположну роль в якісній підготовці студентів до професійної діяльності. Вимоги до професійної підготовки виявляються в зовнішніх і у внутрішніх зв'язках вищого навчального закладу, відображають різні відносини в цих зв'язках. Тому їх сукупність доцільно підрозділити на дві основні групи. До першої групи вимог, обумовлених зовнішніми зв'язками ВНЗ, відносимо: вимогу соціально-економічної обумовленості професійної підготовки; вимога професійної обумовленості даного процесу; вимогу правової обумовленості професійної підготовки студентів; вимогу її психолого-педагогічної обумовленості; вимогу наукової обумовленості професійної підготовки фахівців; вимогу інтеграції підготовки професійних кадрів з системою утворення держави; вимогу матеріально-технічної обумовленості процесу професійної підготовки студентів вищої школи [2, 86]. До другої групи вимог, обумовлених внутрішніми зв'язками

процесу підготовки професійних кадрів, необхідно віднести: доцільність; стійкість; інваріантність; багатofункціональність; динамізм; інформаційність; керованість; адаптивність.

Поняття професійного спілкування має широке і вузьке значення. Професіонал розглядається в цьому випадку як людина, яка має значний досвід і високі професійні стандарти. У вузькому розумінні професійне спілкування включає особливості, характерні для окремо взятої професії. Професійне спілкування – це важливий засіб і умова розв'язання завдань певної професійної діяльності. Якщо поза діяльністю люди керуються особистими мотивами, то під час професійного спілкування мета визначається характером і потребами професійної діяльності.

Формою сучасної мови є мова професійного спілкування, специфіку якої зумовлюють особливості спілкування у виробничо-професійній сфері. Мова професійного спілкування – це спеціальна мова, насичена професіоналізмами і термінами, це мова для спеціальних цілей і потреб. Володіння мовою професійного спілкування – це, по-перше, знання власне мови професійного спілкування, тобто сформованість мовної компетенції, по-друге, – уміння використовувати ці знання на практиці, доцільно вибирати те чи інше слово з синонімічного ряду, доречно поєднувати вербальні, паравербальні і не вербальні засоби спілкування відповідно до мети, ситуації мовлення, тобто сформованість комунікативних навичок. Таким чином,

мова професійного спілкування – це засіб ефективного, мовного професійного спілкування, це наука і мистецтво усної переконуючої комунікації, що становить фундамент професіоналізму. В умовах сучасної ринкової економіки конче необхідно бути професіоналом вищого ґатунку і треба зрозуміти і запам'ятати, що занадто мало мати професійні знання, добре знати свій фах. Імідж і 8 кар'єрний ріст прямо пропорціонально залежать від того, як ви зможете реалізувати свої знання, довести свій професіоналізм. Безсумнівно, через слово, мову, мовну культуру.

Мовне професійне спілкування – невід'ємна частина майбутньої діяльності фахівця, його іміджу. Мета професійного спілкування – урегулювання ділових стосунків у державно-правовій та виробничо- професійній сферах життя через організацію, стимул, контроль, реакцію, розв'язання професійних завдань через з'ясування відношень між давнім і новим. Комунікативна сторона спілкування передбачає використання вербальних (словесних), паравербальних (темп, інтонація), невербальних (міміка, жести) засобів обміну інформацією. [1, с. 46-48]. Успіх мовного професійного спілкування залежить від: – мовця як особистості з індивідуальними якостями; – його знання сучасної української літературної мови як основи мови професійного спілкування; – уміння використовувати ці знання і втілювати інформацію у текст залежно від мети, ситуації тощо.

Професійна мова – це насамперед термінологія, притаманна тій чи іншій галузі науки, техніки, мистецтва, та професіоналізми. Вона виокремлюється відповідно до сфери трудової діяльності, де активно функціонує. Справжній фахівець повинен мати сформовану мовну, мовленнєву і комунікативну компетенції. Від багатства словникового запасу, рівня культури мови і техніки мовлення значною мірою залежать професійна майстерність, імідж та успіх особистості.

Професійна мовленнєва комунікація відбувається в межах сфери професійної взаємодії комунікантів і може протікати в усній або письмовій формах, за офіційних чи неофіційних обставин. Форми, умови спілкування, багатоаспектність професійної діяльності людей визначають варіативність форм мовленнєвої комунікації. Наприклад, від умов спілкування (офіційних – неофіційних) залежить лексико-семантичний склад мовлення: офіційне спілкування передбачає лексику офіційно-ділового стилю, неофіційне – лексику розмовного стилю.

Професійна комунікативна компетенція передбачає насамперед наявність професійних знань, а також загальної гуманітарної культури людини, її вміння орієнтуватися в навколишньому світі, вмінь і навичок спілкування. Тобто вона формується на основі комунікативної компетенції. [3, с. 2-5].

Справжній фахівець повинен мати сформовану мовну, мовленнєву і комунікативну компетенції. Мовна профе-

сійна компетенція – це сума систематизованих знань норм і правил літературної мови, за якими будуються правильні мовні конструкції та повідомлення за фахом. Мовленнева професійна компетенція – це система умінь і навичок використання знань під час фахового спілкування для передавання певної інформації. Ґрунтуючись на мовній компетенції, вона виявляється у сформованості умінь послуговування усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів відповідно до літературних норм. Комунікативна професійно орієнтована компетенція – це «система знань, умінь і навичок, потрібних для ефективного спілкування»⁴, тобто треба володіти сумою знань про мову, вербальні й невербальні засоби спілкування, культуру, національну своєрідність суспільства і вміти застосовувати ці знання в процесі спілкування. Отже, професійна комунікативна компетенція репрезентує професійні знання, вміння і навички спілкування. [6].

Підсумовуючи, можна сказати, що мовна компетенція –, що поєднує мову і мовлення та характеризує особистість як людину, яка володіє мовою, вміє комунікативно доречно користуватися нею на основі граматичних правил. Формування цих компетенцій є актуальною проблемою у методиці, але

варто зазначити, формування мовної особистості не обмежується рамками навчальної програми вищої освіти, а триває доти, доки є чинною мовна діяльність людини, тобто впродовж її свідомого життя. [4].

Неперервна мовна освіта, починаючи з «родинної» школи і завершуючи професійною спеціальною освітою, має бути орієнтована на розвиток мовної особистості, що забезпечує розширення функцій державної мови, творення україномовного середовища, відродження народної культури у спілкуванні.

Література

1. Барановська Л.В. Навчання студентів професійного спілкування // Барановська Л.В. – Монографія. – Біла Церква, 2002. – 256с.
2. Демидова Л.А. Педагогика: Учебное пособие / Л.А. Демидова, В.Н Герасимов. – М.: МГЭИ, 2002. – 122 с.
3. Лещенко Г. Комунікативна україномовна компетенція школярів у контексті сучасної мовної освіти / Г. Лещенко // Дивослово. – 2003. – № 7. – С. 2–5.
4. Мордовцева Н.В. До проблеми формування мовної компетенції учнів. // Проблеми суч. пед. освіти. – Вип. № 19. – Ч. II. – 2000. – С. 43–51.
5. Пентиліук М. Компетентнісний підхід до формування мовної особистості в євроінтеграційному контексті// Укр. м. і літ. у школі. – 2010. – № 2. – С. 2–5.
6. http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI_Press/22236/1/Hrybyniuk_Surzhyk_2016.pdf